

Recenzii

diferite statistici. Fără îndoială că cititorul va remarca tabelele patru și cinci (p. 244) care cuprind o statistică a populației Finlandei împărțită de confesiuni creștine, religii (altele decât cea creștină) și membrii fără afiliere religioasă. Astfel aflăm că în anul 2000, în Finlanda trăiau 56.807 ortodocși, iar în 2015 numărul lor a crescut la 61.690. Cea mai rapidă creștere au înregistrat-o penticostalii: dacă în anul 2000 în Finlanda erau înregistrați 20 de penticostali, în 2015 numărul lor a ajuns la 8762. Și numărul catolicilor a crescut destul de mult în aceeași perioadă: de la 7.227 la 13.069. Procentual (tabelul 5) se poate observa o stagnare a ortodocșilor (1,1% din populația Finlandei atât în 2000 cât și în 2015), o scădere a procentului lutheranilor majoritari (de la 85,1% la 73,0%) și o creștere semnificativă a celor fără apartenență religioasă (de la 12,7 % la 24,3%).

Volumul se încheie cu o listă completă a episcopilor Bisericii Evanghelice Finlandeze, atât ai diocezei istorice de Turku (din 1817 devenită arhidioceză) cât și a celorlalte dioceze (p. 269-273) înființate mai târziu.

Volumul este valoros pentru că prezintă într-o limbă de circulație internațională istoria și situația actuală a creștinismului din Finlanda. Engleza folosită este simplă, ușor de înțeles, dar destul de ”specială” pentru a înțelege că autorii nu sunt vorbitori nativi ai acestei limbi. Multe din informațiile cuprinse în acesta sunt noi pentru oricine nu poate citi în limba finlandeză. De asemenea principalele momente ale istoriei Bisericilor finlandeze sunt explicate pe înțelesul tuturor. Spiritul volumului este unul autentic ecumenic: fără a evita abordarea unor momente delicate din trecutul bisericesc finlandez, acestea sunt explicate în mod obiectiv și echidistant. Un curs de istorie bisericească universală cu adevărat actualizat ar trebui să preia informații din acest volum.

Daniel BUDA

John A. McGuckin, *Collected Studies*, St. Vladimir's Seminary Press, Yonkers, New York, 2017: Vol. I: *Witnessing the Kingdom. Studies in New Testament History and Theology*, 266 pp, ISBN 978-088141-588-9 ; vol. II *Seeing the Glory. Studies in Patristic Theology*, 389 pp., ISBN 978-0-88141-589-6 ; vol. III *Illuminated in the Spirit. Studies in Orthodox Spirituality*, 408 pp, ISBN 978-0-88141-590-2

Editura Seminarului Sf. Vladimir din New York a publicat în condiții grafice excelente o colecție de trei volume care cuprind studii publicate de renumitul teolog ortodox John Anthony McGuckin de-a lungul anilor. Așa cum arată Părintele John Behr, autorul unei prefețe la această colecție, McGuckin este ”unul dintre cei mai profunzi, enciclopedici și prolifici teologi ortodocși în viață și unul dintre cei mai erudiți savanți ai creștinismului primar din întreaga lume” (p. 9). Părintele McGuckin este un convertit de la romano-catolicism la Ortodoxie. Convertirea și hirotonirea sa au avut loc în Biserica Ortodoxă Română. Câtă vreme McGuckin a fost activ la Columbia University (New York), a slujit în paralel ca preot al (pe atunci) Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a celor două Americi, păstorind o mică comunitate formată în mare parte din persoane pe care le-a convertit el însuși la Ortodoxie, venind, cele mai multe dintre ele, din medii necreștine.

Recenzii

Într-o capelă mică ce aparținea Union Theological Seminary, o școală teologică foarte liberală din New York, mica comunitate participa la Sfânta Liturghie în fiecare duminică și practica regulat rugăciunea lui Iisus. După pensionarea sa în urmă cu câțiva ani, a revenit în Marea Britanie, slujind, la ora actuală, la o capelă misionară aflată sub jurisdicția Mitropoliei Europei Centrale și Meridionale a Patriarhiei Române. Pentru Facultatea de Teologie din Sibiu este o mare onoare să-l aibă în rândurile sale ca *doctor honoris causa* (titlu decernat în 2015). Colecția studiilor sale scrise de-a lungul mai multor decenii și publicate în diferite periodice și volume confirmă atât valoarea cercetărilor sale cât și diversitatea temelor abordate de autor. Fiecare volum cuprinde la începutul său textul prefeței semnate de John Behr.

Primul volum conține studii neo-testamentare. Faptul că Părintele McGuckin, care este cunoscut mai ales ca patrolog, a scris și studii de Noul Testament se explică prin faptul că la începutul carierei didactice el a predat cursuri de exegeză biblică. De asemenea primul său volum publicat a fost o combinație între exegeza biblică și patrologie : *Transfigurarea lui Hristos în Scriptură și Tradiție* (Mellen, 1987). Studiile sale neo-testamentare acoperă o arie tematică deosebit de diversă : semnificația meselor în doctrina lui Iisus ; auto-desemnarea lui Iisus ca profet ; atitudinea lui Iisus din Nazaret față de cultul sacrificial ; o evaluare a relațiilor dintre doctrina veche a Împărăției lui Dumnezeu și deciziile contemporane în materie de etică ; Cartea Apocalipsei și eshatologia ortodoxă ; autoritate, ascultare și sfințenia lui Dumnezeu sau sensul neo-testamentar al Împărăției ; ambivalența ”vederii” divine în relatările evanghelice ; hermeneutici biblice recente din perspectivă patristică : tradiția Ortodoxiei, sunt doar câteva din temele abordate.

Cel de-al doilea volum cuprinde studii de patrologie, domeniu în care Părintele McGuckin s-a consacrat. Aria tematică este de asemenea variată, totuși poate fi observată o înclinație a autorului spre școala alexandrină și mai ales spre Origen : martiriul în școala alexandrină : Origen și Sfântul Atanasie ; Origen și critica literară în școala alexandrină ; formele schimbătoare ale lui Hristos potrivit lui Origen ; Origen și misterul pre-existenței Bisericii ; intenția apologetică și forma structurală în *Comentariul la Ioan* al lui Origen ; exegeza și metafizica în filosofia biblică a lui Origen. Alte teme tratate sunt : hristologia Părinților Apostolici ; Sf. Irineu al Lyonului : reimaginarea cosmosului din perspectiva celor oprimați ; teologia trinitară a Sfântului Grigorie Teologul ; expunerea Crezului niceean la Sfântul Vasile cel Mare ; îndumnezeirea la Părinții greci ; hristologia miafizită a Sfântului Chiril al Alexandriei și diafizitismul calcedonian, Nestorie și factorii politici din Bizanțul secolului al V-lea ; triadologia Părinților greci ; Sfânta Treime ca dinamică a mântuirii lumii la Părinții greci ; noțiunea de frumos în gândirea patristică, erosul și frumosul divin la Sfântul Maxim Mărturisitorul.

Al treilea volum conține studii de spiritualitate ortodoxă. Termenul ”spiritualitate” este înțeles în sens larg. Pentru McGuckin, ”spiritualitate” înseamnă un angajament

Recenzii

puternic în lume și pentru lume. Unele teme sunt profund patristice, dar pentru dimensiunea lor spirituală au fost încadrate în acest volum și nu în cel precedent, dedicat studiilor patristice : theotokologia în perioada patristică târzie ; Origen și slava lui Dumnezeu ; vederea lui Dumnezeu la Sfântul Grigorie de Nazianz. Alte teme sunt legate de Imperiul Bizantin și de studiile de spiritualitate bizantină : rugăciunea inimii în tradiția patristică și în tradiția bizantină ; spiritualitatea creștină în Bizanț ; modelarea percepțiilor sufletești în ascetica bizantină ; întruchiparea unei noi societăți : instinctul creștin bizantin al filantropiei ; o capodoperă neglijată a tradiției mistice creștine : imnul erosului divin al Sfântului Simeon Noul Teolog ; Sfântul Grigorie Palama și ”triadele în apărarea Sfântului Isihasm ;” chestiunea drepturilor omului în Bizanț și în tradiția ortodoxă. De fapt Părintele McGuckin a fost în ultimii ani și profesor de bizantinologie la Columbia University. Alte teme abordate în acest volum sunt de larg interes pentru spiritualitatea ortodoxă și nu numai : non-violența și tradiția pacifistă în creștinismul primar și în cel răsăritean ; sensul creștin al deșertului ; rugăciunea lui Iisus ; rugăciunea pelerinilor ruși ; ”marea taină” a comuniunii maritale : reimaginarea fundamentelor creștine ortodoxe ; Ortodoxie și cultură. O altă categorie ar fi cea a studiilor dedicate unor personalități ale spiritualității ortodoxe : viața și misiunea Sfântului Paisie Velicicowski, un maestru modern timpuriu al vieții spirituale ortodoxe ; Părintele Pavel Florensky și visul iconic.

Frumoasa colecție de trei volume pune la dispoziția oricui este interesat o mare parte din studiile scrise de John Anthony McGuckin de-a lungul anilor în periodice și volume care astăzi sunt mai mult sau mai puțin accesibile. Colecția întregeste opera impresionantă a acestui autor care a făcut atât de mult pentru cercetarea patristică și pentru cunoașterea Ortodoxiei în lume. Prețul mai mult decât accesibil al colecției sper să contribuie la buna lui răspândire.

Daniel BUDA